

Lidového pověstí.

Náš lid v dobách dávno minulých hledal útechu a posilu ve svém těžkém, klopotnou práci vyplněnou nívotě. Takovou našel v líčení krásného, radostného a svobodného nívota v různých bajích a pověstech které slyšel od různých vyprávěčů, kteří dovedli mistrným způsobem své vyprávění si upravit tak, aby své posluchače co možná nejvíce upoutali. Zároveň takové báje či pověsti vždy bývalo více slov, dobra nad zlem a to působilo na posluchače vždy mohutným dojmem. Vždyť posluchač často měl povídku ať skulcevnost.

Každý kraj ba každá vesnice měla své zvláštnosti, své zvyky, obyčeje, měla i své báje i své pověsti, které byly vzťah k určitému místu nebo vysvětlovaly původ jména. V bajích se vyprávělo o různých strašidlech, o hrůzostrašných událostech, vybojovaných bylostech, o netýlkách, o zahaných ohněch apod. Co si v dřív-

věpích dobách nedovedl prostý lid po-
hým rozumem vysvětlit, bylo důvodem
k vyprávění báje, která toto nepscho-
pení po něm vysvětlila.

V našem kraji vycházel pičí a náhlan-
dem učitelské jednoty "Budec" v Humpol-
ci vlastivědný sborník "Zálesí" od roku
1919 až do roku 1939, kdy pod tíhou
doby nacistické okupace přestal vychá-
zet. V tomto časopise byly usměrňovány
články lidového podání: básně, říkad-
la, přísloví, povídky, báje a pověsti, které
vznikly v našem kraji. Ten časopis ne-
vycházel, staré skanky v lidské paměti
upadly v zapomnění a proto bude jistě
na místě, některé zapsat.

Pověsti místní nebo z nejbližšího
okolí.

O Stráňníku.

Na kopci Stráňníku u Pímanova
pusťili kdysi z honu do díry v zemi
psa, který měl na krku pasek s ro-
bnickami. Pes vbehl do hory a chodbou
bou, přeběhl na druhou stranu Stráň-
níka, nepot v těch místech bylo stýsk
pod zemí jeho šekot a xronění rolníků.
Vykopali na tom místě díru a pes
tady vyběhl ven.

Na Dražníku

Chodil na dříví do panského le-
sa bez dovolení a bez zaplacení
nepokládalo se v očích chudých
lidí na vsi za veliký přecín. Byl to
pych, křestál se, ale křest nebyl tak
veliký, aby odradil lidi od lesního
krádeží. Někdy byli i takoví haj-
ní a lesníci, že přimhuřovali na líné
oko. Majitel lesu nemohl všechno sám
uklidat.

Váňa a Šimon, chalupníci z Bra-
misova, se vydali v noci na lesní pych.
Byli na svou výpravu dobře opatřeni.
Tekera a pilka k tomu stačily. Šli
na jisto. Pěkný, rovný strom si na
Dražníku pro sebe vyhlídli. Dřevo
bude z něho dosti a suchého. Bez
velké dřiny dopraví je potajmu až
do svých chalup. Jen hájní, aby na ně
na místě činu nenarazil.

Rekali oběma, nemluvili, pro-
tože každý silnější zrak mohl by je
proradit. Práce se dařila. Ale nedo-
řekli. Sami křestali, jako zařezaní.
Když k nim znenadání přiběhl ve-
líký černý pes s ohnivými očima.
Hrozivě zavrcel, až strachem odsko-
čili od stromu. Rafan uchopil do své
hrozné tlamy pilku a jako stín zmizel.

šel v tmavé houštině.

Bez pilky a bez dřeva, ale i bez sekery se vraceli oba sousedé domů. Druhý den šli se podívat po pilce a sekerě, ale strom stál nehmotný a po pilce a sekerě nebylo ani stopy.

Študánka Křídelnice.

Obyvatele obce Braníšova a Žbítka nemají daleko do lesa, Šandovce. V tomto lese je hluboká roubená studánka. Před studánkou je položen těžký plochý kámen.

O studánce se vypráví, že byla v dávné době shromaždištěm maleb, které k ní se svých dědin donesly, v určitý den své děti dosud nekrřené. Čekali tu na kněze. Přisěl sem do lesnatého kraje, vždy z daleka, aby děti pokřtil. Tjinde prý se křtílo u roubených studánek, protože nikde v okolí nebyl dosud kostel s duchovním, který by obřad křtu vykonal.

Študánkám, kde se křtílo se říká dodnes Křídelnice.

Holubovsko.

Na území obce Šimanova nedaleko Pránskému rybníka je les zvaný Holubovsko.

Tento velký les patřoval prý sedláckému Holubovi ze Šimanova. Páni ve Věti. Jeníkové si nomyšlili, že tento les patří ke svému panství. Počínali si tak jako by jim les patřil, vyháněli z něho lidi, třeba to byli i lidé skutečného majitele Holuba. Sedlák Holub, býval prý zemanem, se bránil ale marně. Nikdo jeho prý s jeníkovskými pány nerozsoudil, jak by po pravu měl.

Proto se zeman Holub vypravil do Vídně k císaři Josefovi II. Císař vyřekl Holubovi státnost a nařídil, aby Holubovo lesní majetek byl v budoucnu chráněn. Svě rozhodnutí stvrdil vlastnoručním podpisem na listině, kterou císařovi úředníci Holubovi předali.

Vesele se vracel zeman Holub domů. Zastavoval se jen ve formanských hospodách, aby se posilnil jídlem a pitím. Takovou zastávku udělal i v Jihlavě. Bestarostně popíjel a v dobré náladě vypravoval o svých životních zkušenostech.

Pozdě v noci vyjel z Jihavy a kamířil k domovu. Noc byla tmavá, obloha zatažena těžkými, černými mraky. Jeho koník na něm dojel do Vídně a odtud až skoro domů, najednou podivně uhnul z cesty.

Lehl se chlapci, kteří vyskočili z lesa
Prádenka a všli se na zomana. Byli
načernění, nikoho z nich nepoznali.
Přemohli Holuba, obrátili ho o peníze a
ukradli mu i důležitou listinu, kterou
dostal od císaře. Na té jim asi nejvíce
záleželo.

Žeman Holub i po ztrátě důležité
listiny pokračoval ve sporu o svůj lesní
majetek, ale jeho námaha byla bez výsled-
ku. Jeníkovští páni, kteří tuto hrádku na-
stojili, prosadili svou, a les Holubovsko
byl v zemských deskách trvale připisán k je-
níkovskému panství.

Tato pověst se vypravuje v několika ver-
sích. Jistě je však, že došlo k určitým
změnám v držebnosti toho lesa, když
tento les s jmenoval ještě za majitele
panství Jaroslava Trčby v Lipě v 1574 se
tento lesní vrch jmenoval vrch Vavřkov-
ský místo Holubovska. Viz název č. 35 na
straně

V Cejchu.

V Cejchu za Žemanovem nebylo vždy
klidno a bezpečno. Když se lidé
ubírali s nákladem zboží kupci, po les-
ní cestě šel třeba i cestující. Vedla
tedy stará cesta na Jihlavi. Vychytili se
však lidé, kteří využili osamitosti
těchto lesních cest, přepadali kupce,

dupovali je, stýkali je, třeba i zabi-
li a zboží jim pobrali. Na stehách
lehčejších hlubokých a nasmušilých
lesů napadli někdo i srusekta, aby
se mu pomstil za nějakou urážku.

Králové a kniaztům se jednalo,
a to, aby jejich země měla dobrou
pověst. Ta záležela i na bezpečnosti
pohraničních cest. A ochotu chránit
kupce před loupežníky dali si
zeměpáni zaplatit různými poplat-
ky. Aby nedostlo tak snadno k přepra-
dům nic netušících kupců, nařídili
vrchnosti označit nebezpečná místa
na cestách, kde se daly případy kup-
ců a cestujících, vysokými červenými
sloupy, které nazývají Čejchy. (Znamení.)
Připomínalo lidem, aby šli cestou opatr-
ně, aby se připravili k obraně, aby si uvě-
domili, že jsou cestou méně jistou, kde
se nevyplácí jít osamocen, neozbro-
jen, bez bdělosti a ostražitosti.

Místo, kdy stály na Šimanovem Čejchy,
má dosud jméno v Čejchu. Název se
vztahuje nejen na les, ale i na přilehlá
pole a luka.

Zvonická.

Mezi Braníšovem a Zbílidy je
louka vedle lesa Pandovce. Na té lou-

prý žala kdysi panimáma Dvořákova
ze Žbítid bránu. Vtom sešla do nějakého
prorazu a zaklela: „U všech čertů, co se
mí to pleše pod nohama!“ Jak zaklela,
uslyšela z hloubi země dunění, hrozný hu-
kot o zvoni a vonu. Záhadný proraz
a krásu okamžitě zmizel. Panimáma se
bude polekala voláše kdysi uslyšela mohut-
ný hlas: „Když byla neakletos, zatahla se
prova se, byla bys vytahla von, který tu
čekal po staletí na vysvobození.“

Dídek nazval tu louku a bližký vrch „Zvoníčkem“.
Na vrchu Zvoníčka prý stávala poustevna
se žvoníčkem, odkud vysvázal pouste-
níků příchodu kněží, před boží, vana-
moral požáry v okolí, válečné pohromy
a jiné. Na Hviščově vrchu dlouho
uhazovali místo, kde prý byly vyko-
pány základy této zvonice.

Peklo.

Několik minut cesty za Větrným
Jenikovem po levé straně silnice
k Jihlavě je kamenný kopec
Peklo. Na něm stavěli čerti
hrad. Ještě za tmy k ránu sly-
šely dvě ženy do Jihlavy s dráběmi
na trh. Náhle jeden lokout
zakokřhal a čerti, rozhodivše na-
nesení kamení museli přehnouti.

Čertovo kopyto.

Na Strážníku, nedaleko samého
vrcholu se nachází na jižním
svahu na skalním masivu malá
a velká skála. Všude kolem se na-
chází hojně zúlových balvanů. I tu
se vypravuje, že na velké skále sta-
něli čertův hrad. Do kuropení měl
být hrad postavený. K ránu krá-
čela lidé od samoty na Betháně
stará Miksovka do Jihlavy na trh.
Dnes se přispišila, aby víno prodala
kufala, kterých měla plnou niši.
Spíchala k Limanovu, aby byla ve mše
tě první. Těšila se na pěknou trávu.
Když šla kolem Strážníku, jiden
v koksulce v niši a plných plic ka-
kokořhal. Vtom se ozval hromový
raket. Nekolový hrad se čertem
rozsypal, balvany padaly až
pod svah k cestě. Čert se hromového
kromobilu a skučení vichřice ale-
teli k severu. Nejstarší čert, jako
poslední, ještě ve slosti, dupl svým
kopytem o zúlovou skálu a zanechal
tam znamení - Čertovo kopyto. Lidská
fantasie viděla v půlkruhové stěrbi-
na skalním balvanu stopu rohaté-
ho vládce pekelného podzemí.
Podobné pověsti a báje o čertech se

211.
vyprávějí i v jiných místech našeho
kraje. Dnes se těmto bajkám leda u-
smějeme.

U čtyř lípek

Na návěští při silnici od Větr. Je-
níkova při rozcestí k obci Brani-
šovu a Kalhovu stojí na levé stra-
ně silnice čtyři silné lípy. Mezi
nimi byl pomník s obrazem. Na
tomto místě měl přejít císař Na-
poleon III. Když jela tudy
jeníkovská hraběnka z Jeníkova
do Branišova. V kočáře byli na-
do P přažení dva statní křebci.
Ti se splášili, rozbili kočár a
hraběnka na tom místě mezi lípa-
mi vypadla z kočáru bez obrazu.
Na památku toho měla tam po-
stavit pomník a zasadit čtyři
lípy.

U obrázku.

Na rozcestí silnice k Větr. Jení-
kovu a k cestě k hajovně v Těm-
níku stojí smrk s obrázkem.

Tu se vypravují různé pověsti.

I.

zistý člověk znal podvěcer

voly s pastorky domů. Najednou uhně
se jeden vůl přes příkop do lesa.
Člověk za ním! Před očima mu
amizel vůl u stromu. Hledá a
hledá, ale kde nic tu nic. Musí
tedy s tím jedním domů.

Ráno šel hledat znovu a ejhle! —
Volek stál na temné místě u smrku,
kde se mu večer ztratil.

„

Byla již noc. Po cestě k Jeníkovu
vězli panští čeledínové kostní
mouchu. (Umělé knojivo.) Hovořili a
smáli se, cesta jim veselé ubývala.
Ale jen ke křižovatce, k obrázku.
Tam pojednou se začali všichni,
koně pláskat, frkat a ne a ne s místa
se hnout. Časa použila bičů, po-
mohla tlacit, ať je to po rovině,
koně brali do strhání, ale vozy
se s místa nehnuly. Nic platno! Neby-
valo než vypráhnout koně a prasek
složit. Bytli s práškem tedy sunda-
li, složili pod smrk a s prádrou
jeli domů.

Ráno se šli dívat, co je s pytlí
a mouchou. Bytli ležely rozházené
kolem stromu, celé roztrhané a mouchy
na rozházení. To moucha přej
musila být a lidských kostí.

III.

"U obrázku" je takové smutné místo.
 "Včereškem padne tam často na člo-
 věka, vlčí mlha" a pojme blud.
 Mnohá lidem přij se tak stalo
 a proto na strom xavěšili obra-
 zek.

IV.

Obrázek v Temníku upomíná na
 majitele velkostatků Větrný Jení-
 kov velkostatkáře hradiště Karla
 Rumerskirchena, který se v těchto
 místech dne 30. 4. 1863 zastřelil a den
 před tím se v těchto místech rozloučil
 se svým oddaným přítelem lesníkem
 Purou.

V.

U naší obce přísilnicí vedoucí k
 Větrnému Jeníkově při pšíně vedoucí
 do dolního Prašníka je zavěšen na
 stromě obrázek. Nevypovídá se tu
 žádná pověst, ale obrázek je upomín-
 kou na smrt hospodáře čp 25, který
 v těchto místech při orání byl i
 s koňmi zabit úderem blesku.

Hejkadla.

Na obci Hejtidamo je samota, Pankovsko. Ukryta je v lesích, v níž se při zřetěžení mnoho strašidel. He samole patřila i okolní pole. Hospodáři drživali si čeládku, aby pro ni nemuseli běžet do vsi.

Jednou za májového večera seděl hospodář s čeledí na zápraží a vyprávěti si o strašidlech.

„Letos hejkadla dlouho přezimují,“ pravil hospodář, „jak první zahájky, poškádlimy ji.“

Totva domluvil, ozvalo se z lesa:

„Hej, hej, - hej, hej!“ „Hej, hej, hej!“ opakoval hospodář aťsem. „Požijme domů sice se nám hejkadla vymstí“, napomínal čeládku.

Všichni vešli do domu a hospodář zavřel dveře na závoru. Ukon se ozval pod okny křák. Mnoho hlasů volalo: „Hej, hej, hej, hej!“ Tabule u ohněch třečily, jako by do nich někdo bubnoval. Všichni se obávali, aby jich hejkadla nevymáčkla.

Po chvíli povyk utichl. Nikdo však již před poutáním nevyšel z domu.

Když se ráno podívali do zahrady, uviděli boží dopuštění. Květiny byly rozestřány, stromy přelámany a malta ze zdí všechna odlučena. Vícetkrát hejkadla niš kádli.

Starý Sedmík šel ze Šimanova domu.
 Neměl to daleko, věděl, že Branišova byls jen
 slabou pultovčinkou cestou přes les.
 Sedmík, starý muzikant, šel dnes kléčka,
 cesta mu nebyla, trávil si ji zpívem a
 samomluvou. Vyhraňoval na smátě, raději popí-
 jel a nyní se vracel poště v noci domů.
 Přes les se vždy bál, což kdyby hejkal nebo
 jiné strašidlo mu ohlíželo ublížit.
 Dnes se však nebál. V lese z plnýh plis
 zavolal: „Hej, hej!“ Ověna se mu ozvala.
 Sedmík vyrazil své kroky. Hejkal se mu
 ozval. Uhm mu cosi skvělo na páda.
 Byla to věšovička stromu, kterou jej vřel
 přes páda. Sedmík násem vytruslivěl.
 Vskvřil, byl doma, utíkal až ztratil
 branišku. O trubku kamisi odhodil.
 Upadl do větnice, dechu popuduje.
 Ani promluvíti nemohl, tak byl přestrasen.
 Druhý den našla jeho žena cipici i trubku
 poházenou v kovářině. Sedmík byl přesvěd-
 ěn, že má sedět hejkal na rádek a nikdo
 by jej do Boroví za noci nedostal.
 Ten strach máš veliké oči!

Loetýlka.

Jednou věcer poslal pan otec
 z Trojanického mlýna děvčisko Anka
 k jednomu sedlákovi ve Větném Jení-
 hově se vřakem, aby si přijel pro mou-

Anka byla statečná holka a nic na to nedbala, že už se stmívá.

Kam jí tam posíláš skoro na noc,
"když už se stmívá. Holce by se mohlo
na cestě něco přihodit," hovořala
mlynářka. Ale pánbata mlynář vedl
svou. "Ten kousek cesty holka lehce
proběhne. Je jako vítr." Při tom aistalo
a Anka běžela, kam jí mlynář pustal.

Dobíhla bez nehody až k Dolnímu
rybníku. Uviděla ve větší vzdálenosti
před sebou světlo. "Aha," řekla si, "někdo
jde přede mnou s lucernou k Jeníkovu,"
a pustila se za světlem. Když se světlo
náhle zastavilo, Anka chtěla vidět,
co se stalo. Rozhlížela se kolem.
S hrůzou si uvědomila, že je na při-
dostředém hřbitově. Kolem Anky začala
poskakovat světýlka. Lehčala se kolem
ní. Anka hrůzou skoro dřevěnila.

Ve mlyně nešli hned spat.
Čekali na Anku. Mlynář uznal, že
neměli Anku do tmy posílat. Když se
Anka nevracela, vypravil se pan otec
s čeledínem Ance naproti. Dostli až
ke hřbitovu. Tam se zarazili. Viděli
přes ředí Anku a kolem ní tančící
světýlka. "Anko, Andulo!" křičel mly-
nář. Na to volání jako by se světýl-
ka lehla. Rozpřehla se po hřbitově a kmi-
nula. Anku vyvedli brankou ze hřbitova

a dlouho trvalo, než se n. prožítí hoř-
ky vzpomínala. Dobře udělalo, že jí
stí hledat. Kdo ví, co by se stalo, kdy-
by jí víc nenášli.